

Nr 5.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd.

Första lagutskottet har till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 5, av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.* I motionen hemställes, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd».

Motionärerna erinra inledningsvis om att ett överväldigande flertal av innevånarna i vårt land, liksom i andra länder, betrakta kriget som en katastrof och anse uppgiften att förhindra det hotande tredje världskriget som den ojämförligt angelägnaste. Härtill kommer, framhålla motionärerna, att i våra dagar hela befolkningen, oavsett kön, ålder eller boningsort, blir utsatt för direkta krigshandlingar genom bombfällning och beskjutning. Vidare uttala motionärerna, att ett viktigt led i kampen mot kriget är att förbjuda propaganda som syftar till krig eller som framställer kriget såsom något nödvändigt. Slutligen synes det motionärerna vara en avsevärd framgång för alla fredens krafter, om krigspropaganda kriminaliseras, oberoende av varifrån de olika människorna eller organisationerna anse krigsfaran hota. Motionärerna påpeka dock att det med visst fog kan sägas vara svårt att avgöra vad som är krigspropaganda.

Beträffande vad motionärerna i övrigt anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Strafflagen innehåller för närvarande en del stadganden om brott mot staten, som ha beröring med hithörande spörsmål.

Enligt 8 kap. 1 § straffas för högförräderi den som, med uppsåt att riket eller del därav skall med våldsamma eller eljest lagstridiga medel eller med utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket skall sålunda lösryckas, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande.

Jämlikt 9 kap. 1 § dömes den för uppror som, med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av Konungen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtvingas eller hindras, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande.

Försök och förberedelse till högförräderi och uppror äro även straffbelagda.

För olovlig värvning straffas enligt 8 kap. 9 § den som utan Konungens

tillstånd här i riket värvar folk till främmande krigstjänst eller därmed jämförlig tjänst eller förmår folk att olovligen begiva sig ur riket för att taga sådan tjänst.

10 § i nyssnämnda kapitel utsätter straff för den som av främmande makt eller någon som handlar i dess intresse mottager penningar eller annan egendom för att genom utgivande eller spridande av skrifter eller anorledes påverka den allmänna meningen om bl. a. åtgärder i rikets yttre styrelse. Brottet benämnes tagande av utländskt understöd.

Vidare straffas enligt 11 kap. 6 § för samhällsfarlig ryktesspridning den som bland allmänheten sprider falskt rykte eller annat osant påstående som är ägnat att framkalla fara för bl. a. rikets säkerhet.

Slutligen bör i detta sammanhang framhållas att strafflagen i 11 kap. 5 § stadgar straff för var och en som muntligen inför menighet eller folksamling, i skrift som sprides eller utlämnas för spridning eller i annat meddelande till allmänheten uppmanar eller eljest söker förleda till brottslig gärning m. m.

Kungl. Maj:t har den 9 september 1948 uppdragit åt *straffrättskommittén* att avgiva förslag i anledning av vissa av riksdagen i samband med behandlingen år 1948 av propositionen nr 80 med förslag till lag om ändring i strafflagen m. m. framförda önskemål om en mera detaljerad avfattning av strafflagens bestämmelser om uppror.

Utskottet.

De lagregler för vilka ovan redogjorts rikta sig i viss mån även mot krigspropaganda. För högförräderi respektive försök eller förberedelse därtill kan sålunda den straffas, som propagerar för att riket skall bringas i beroende av främmande makt, nämligen om det sker på sådant sätt att propagandan innebär fara för att uppsåtet skall förverkligas. För uppror kan den dömas som agiterar i syfte att med våldsamma medel framtvunga eller förhindra åtgärd av Kungl. Maj:t eller riksdagen, under förutsättning att agitationen innebär fara för att syftemålet skall vinnas. Straffbudet mot olovlig värvning riktar sig vidare även mot krigspropaganda. Det torde nämligen kunna antagas, att värvning innefattar eller förutsätter ett visst mått av propaganda för krig. Den som mottager penningar eller annan egendom av främmande makt i syfte att propagera mot ett av Kungl. Maj:t eller riksdagen fattat beslut, exempelvis av innehåll att landet skall hålla sig utanför en mellan andra stater pågående konflikt, kan ådömas straff för tagande av utländskt understöd. Slutligen kan straff för samhällsfarlig ryktesspridning drabba den som med användande av osanna påståenden eller falska rykten agiterar för landets deltagande i krig, under förutsättning att de osanna uppgifterna eller falska ryktena äro ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet.

Under vissa omständigheter kan sålunda krigspropaganda bestraffas redan enligt gällande rätt.

Utskottet har under hand inhämtat, att straffrättskommittén är sysselsatt med att utarbeta ändrade bestämmelser om uppror samt att kommittén i anslutning härtill och med anknytning till ny dansk och norsk lagstiftning om statsförbrytelser överväger vissa ändringar i lagstiftningen om brott mot staten. De i motionen berörda frågorna tillhöra det område som sålunda är föremål för utredning.

Gentemot den i motionen framförda tanken på en kriminalisering av »krigspropaganda» vill utskottet för övrigt framhålla, att begreppet krigspropaganda är så vittomfattande och till sin betydelse obestämbart, att begreppet näppeligen lämpar sig att användas som grundval för en brottsbeskrivning.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 5, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 februari 1951.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Lodenius, Olofsson*, Cassel, fru Sjöström-Bengtsson*, herrar Ivar Nilzon, Lindgren och Göransson*; samt

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedlund i Östersund, Håstad*, fröken Öberg, herrar Wirtén, Svensson i Stenkyrka, fru Johansson i Skövde* och herr Jacobsson i Sala.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.